

Redactioneel

In augustus 1996 leidde de ontdekking van seksueel misbruik, geweld en moord op jonge meisjes in Wallonië ertoe dat België werd overspoeld door een mengeling van ongeloof, rouw, verslagenheid en woede. Naarmate de dagen voorbijgingen richtte deze woede zich, aangevuurd door de media, niet enkel meer op de daders, maar ook op het gerecht, de politiek en ... de psychiatrie. In een toonaangevend Vlaams weekblad ging een groot aantal ingezonden brieven over de falende psychiaters, die gevaarlijke criminelen 'verontschuldigen' omwille van een ongelukkige jeugd', ze na een korte 'behandeling' genezen verklaren en ze, eens vrijgelaten, onzorgvuldig begeleiden. In een exemplarische lezersbrief pleitte een boze briefschrijver voor de responsabilisering van de psychiaters: '... Dat betekent dat een psychiater die een delinquent ten onrechte genezen verklaart, het recht verliest zijn beroep uit te oefenen als de misdadiger recidiveert ...'. Een andere lezer schreef dat '... psychologie en psychiatrie geen exacte wetenschappen zijn en dat de maatschappij moet ophouden te geloven dat psychiaters delinquenten kunnen genezen'. Hoewel hier ongetwijfeld een mechanisme van scapegoating aan de gang is, lijkt het me toch de moeite waard om de manier waarop psychiaters (en andere hulpverleners) in die hectische periode via de media voor het publieke voetlicht zijn getreden, even onder de loep te nemen.

Om te beginnen was er de falende 'begeleiding' van de hoofdverdachte, die op basis van psychiatrische gegevens een hoge uitkering genoot en medicatie kreeg voorgeschreven die mogelijk zelfs bij het verdoven van slachtoffers werd gebruikt. Beyaert (1996) verwees in een redactioneel van dit tijdschrift reeds naar Dutroux en het verschil tussen België en Nederland op het vlak van de wettelijke omkadering van de psychiatrische begeleiding van gevaarlijke delictplegers.

Verder kwamen nogal eens kinderpsychiaters aan het woord, en deze brachten het er nog het best van af. Ze hielden in de pers genuanceerde pleidooien om naar kinderen te luisteren en hun angsten te containen.

Daarbij werden niet altijd gemakkelijke standpunten ingenomen. Zo wees een kinderpsychiater op de gevaren van de kliklijn, waarop anonieme tips over seksueel misbruik bij de politiediensten van Neufchâteau konden worden doorgebeld, terwijl een andere kinderpsychiater enige vraagtekens plaatste bij de 'weerbaarheidstrainingen' voor kinderen die nu (wat overhaast) in de scholen worden geïntroduceerd. Blijkbaar kunnen we beter aangeven hoe met (potentiële) slachtoffers moet worden omgegaan dan met daders.

Over die daders traden de experts – gewoontegetrouw – in gespreide slagorde op en gingen ze veel vaker uit de bocht. In de eerste plaats door de soms potsierlijke alwetendheid die over de motieven en achtergronden van de moordenaars aan de dag werd gelegd, meestal ongehinderd door enige feitelijke kennis. Het verst daarin ging een specialist die vanuit zijn luie zetel beschreef wat de hoofdverdachte doormaakte, en die de onderzoekers raad meende te moeten geven over de aangewezen ondervragingstechnieken. Andere experts probeerden dan weer te scoren, door gelijk te willen halen in het debat over 'recovered memories' en satanisch misbruik ... (Dat het naambordje van de satanische sekte Abrasax, waarop 'psychotherapie' en 'spiritisme' in één adem werden genoemd, bij gebrek aan ander beeldmateriaal gedurende enige weken zowat dagelijks op alle Belgische tv-zenders te zien was, zal de beeldvorming van de psychotherapie ongetwijfeld geen goed gedaan hebben.) Verder waren er nog de experts, die de therapeutische mogelijkheden bij seksuele delinquenten erg hoog inschatten, waarbij het onzorgvuldig gebruik van de term 'pedofiel' voor het criminele gedrag dat hier ter sprake is voor nog meer verwarring zorgde. Andere psychiaters kwamen dan weer met pleidooien om de daders voor altijd buiten de maatschappij te houden, mogelijk vanuit de bezorgdheid dat pleiten voor een psychologische benadering van het probleem zou worden verward met een pleidooi voor een vroege invrijheidstelling ...

Bij dit alles blijft de vraag wat de maatschappij in dit verband dan wél kan verwachten van de psychiatrie. Kunnen we maar beter zwijgen? Ongetwijfeld is bescheidenheid over eigen kunnen, over onze therapeutische mogelijkheden hier op haar plaats. Maar moeten we toch ook geen vragen durven stellen bij de verwijzingen naar zedenverwilderings- en complotten? Misschien moeten we niet enkel leren omgaan met de eigen onmacht, maar kunnen we de samenleving helpen om te gaan met de onmacht en de ontgoocheling over het feit dat de maatschappij niet volledig maakbaar is, dat niet alle rampen vermijdbaar zijn (ook niet door goedwerkende politiediensten en een hervormd gerecht). Misschien is het mede de taak van de experts om te voorkomen dat ondemocratische krachten de menselijke energie die door dit drama werd gemobiliseerd zouden recupereren en voor hun eigen doelen zouden misbruiken. Uiteindelijk is dat een steun aan het

democratisch systeem, dat – hoewel onvolmaakt – allicht het beste systeem blijft om met dit soort rampen om te gaan.

Literatuur

Beyaert, F.H.L. (1996), Redactioneel. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 38, 10, 711-712.

G. Pieters